

Employed
Empowered

Između tržišta rada i ljudskih kapaciteta: Identifikacija jaza

Diskusija

Pripremila Corinna Noack-Aetopoulos
Oktobar 2007.

Funded by the EU under the Aeneas Programme.

This document has been produced with the financial assistance of the European Union. The contents of this document are the sole responsibility of the CDRSEE and can under no circumstances be regarded as reflecting the position of the European Union.

Center for Democracy and Reconciliation in Southeast Europe

9 Krispou St.
54634 Thessaloniki
Greece

Phone: + 30 2310 960-820/1
Fax: + 30 2310 960-822

www.cdsee.org

Fondacija Evropske unije u okviru programa Aeneas.

Ovaj dokument je sačinjen uz finansijsku pomoć Evropske Unije. Za sadržinu ovog dokumenta odgovoran je isključivo CDRSEE i ni pod kakvim okolnostima se ne može smatrati da odražava stav Evropske Unije.

Center for Democracy and Reconciliation in Southeast Europe

9 Krispou St.
54634 Thessaloniki
Greece

Phone: + 30 2310 960-820/1
Fax: + 30 2310 960-822

www.cdsee.org

SADRŽAJ

I	Uvod	1
II	Činjenično stanje na tržištu rada nasuprot kapacitetima ciljne grupe	3
III	Diskusija o identifikovanim „jazovima“	15
IV	Zaključak	17

I Uvod

U Srbiji su sprovedena dva istraživanja kao delovi projekta Centra za demokratiju i pomirenje u Jugoistočnoj Evropi (u daljem tekstu: CDRSEE) „Zaposleni, osnaženi” (Employed, Empowered):

prvo, demografsko istraživanje koje je fokusirano na stanje izbeglica, interno raseljenih lica i osoba koje pripadaju ranjivim kategorijama i koje uključuje društveno-ekonomsku situaciju, obrazovanje, pravni status, zaposlenje, smeštaj, pristup službama i želje u vezi sa budućnošću (*Socioekonomski status izbeglica i interno raseljenih lica i njihov položaj na tržištu rada, dr Goran Opačić, i*

drugo, istraživanje ekonomije i tržišta rada osmišljeno tako da pruži jasnu sliku srpske privrede i situacije u vezi sa zapošljavanjem i da identifikuje trendove, potrebe, nedostatke i zahteve (*Tržište rada u Srbiji – Pregled, prof. Arandarenko*).

Ovaj rad predstavlja kombinovane rezultate ta dva istraživanja, prikazane putem „analize jaza” da bi se zajedno, jedna uz drugu, prikazale činjenice u vezi sa tržištem rada nasuprot relevantnoj demografskoj činjenici (ili onim što je poželjno. Ovaj način omogućava brzo upoređivanje i identifikaciju oblasti koje zahtevaju poboljšanje ili akciju.

Opšti komentari o rezultatima istraživanja

Čini se da je ekonomski rast u proteklih nekoliko godina slabo uticao na tržište rada u Srbiji. Zapravo, nezaposlenost kao posledica privatizacije i ekonomskog restrukturiranja zabeležila je značajan porast u periodu od 2001. do 2006. godine (od 13,4% u 2001, do 21,6 %¹ u 2006. godini). Iskustvo iz drugih zemalja Istočne Evrope pokazuje da privrede država u tranziciji naginju ka stratifikaciji ili polarizaciji tj. pobednicima tranzicije i gubitnicima tranzicije, sa malo mesta između.²

Slom prethodnog sistema imao je snažan uticaj i na domaće i na migraciono stanovništvo, što je imalo za rezultat velike društvene promene za narod i što je dovelo do ekonomskog restrukturiranja. Izbeglice i interno raseljena lica nisu bili pod direktnim uticajem restrukturiranja i privatizacije u Srbiji, koji su identifikovani prilikom istraživanja kao jedan od glavnih uzročnika nezaposlenosti među domaćim stanovništvom. Međutim, za domaće stanovništvo su osmišljene mere kompenzacije, koje treba da štite od siromaštva one koji su pogođeni restrukturiranjem. S druge strane, s obzirom na to da izbeglice i interno raseljena lica nisu bili deo procesa restrukturiranja u Srbiji, oni nisu imali pravo na takve mere i stoga su morali da zavise od humanitarne pomoći da bi zadovoljili osnovne potrebe.

Nasilno proterana lica u Srbiji identifikovana su kao jedna od najranjivijih grupa unutar društva u Srbiji, nezavisno od celokupne ekonomske situacije u državi; stoga se može pretpostaviti da usled bilo kakvog privrednog pada, pripadnici ove grupe mogu biti nesrazmerno pogođeni. Mnogi su pojedinci unutar ovih grupa u opasnosti da se nađu među onima koji su najteže pogođeni tranzicijom na tržištu rada. Stopa nezaposlenosti u istraženom

¹ Izvor: Godišnji pregledi tržišta rada: 2001–2006, Stopa nezaposlenosti (starosna kategorija 15–64)

² „Tržište rada u Srbiji”, prof. dr Mihail Arandarenko i dr Aleksandra Nojković, naručeno od strane CDRSEE, 2007.

ciljnoj grupi³ iznosi 27,9 % među izbeglicama i 30,5% među interno raseljenim licima, tj. znatno je viša od proseka prema statističkom izveštaju „Pregled tržišta rada o nezaposlenosti u Srbiji” koji se odnosi na celokupno stanovništvo.

Trendovi tržišta rada ističu rast privatnog sektora i posebno ukazuju na sektor usluga kao na oblast koja najviše obećava, dok se u industrijskom sektoru očekuje da rast bude najvidljiviji u oblasti visoke tehnologije. Obrazovanje se smatra preduslovom za učešće u perspektivnim tržištima, sa preusmerenjem od konvencionalnih ka modernim veštinama koje se smatraju osnovnim sredstvom za zapošljavanje unutar ovog sektora.

Dok se obrazovni nivoi izbeglica i interno raseljenih lica danas ne razlikuju u velikoj meri u poređenju sa domaćim stanovništvom, društveno-ekonomska pozicija migracionog stanovništva stvara nepovoljan položaj u pogledu pristupanja obrazovanju. Ovaj status i faktori koji zavise od njega ograničavaju mogućnost migracionog stanovništva u tome da unapredi svoje veštine i pristupi tercijarnom obrazovanju za mlade ljude. Ovo vodi ka velikoj verovatnoći da za ovu društvenu grupu postoji povećani rizik da bude u još nepovoljnijem položaju u budućnosti.

Projekat *Zaposleni, osnaženi* formulisao je cilj rada na integraciji ranjivijih kategorija ljudi u radnu snagu, na osnovu njihovih sopstvenih sposobnosti i ideja, ali opremljenih setom najosnovnijih prenosivih veština potrebnih modernim društvima. Na osnovu čvrstog ubeđenja da su interno raseljena lica i izbeglice ogroman izvor ljudskog kapitala, projekat *Zaposleni, osnaženi* teži da koristi ovaj resurs za dobrobit svih ljudi u Srbiji, putem rešenja koja dolaze iznutra. Vizija projekta *Zaposleni, osnaženi* jeste to da se razviju inovativni pristupi i istaknu mogućnosti i kapaciteti u Srbiji, umesto da se jednostavno istaknu slabosti.

U okviru ovog konteksta formulisana su tri glavna cilja:

- da se razviju rešenja za izbeglice, interno raseljena lica, povratnike i izuzetno ranjive grupe u Srbiji i da se olakša njihova reintegracija u društvo kroz održivu pravnu egzistenciju;
- da se izgradi mreža lokalnih i internacionalnih aktera za podršku izvodljivim modelima reintegracije i javno zagovaranje za bivše (ili buduće) migrante;
- da se pruže informacije i saveti izbeglicama, interno raseljenim licima, povratnicima i posebno ranjivim grupama i da se pruži podrška lokalnim zajednicama putem ekspertskih saveta i aktivnosti obuke.

Istraživanje je formiralo polaznu osnovu za razvoj modela rešenja na tri okrugla stola i ciljane aktivnosti obuke koje će biti dizajnirane i implementirane 2008. godine.

³ Izvor: Istraživanje ciljne grupe projekta „Zaposleni, osnaženi”, maj 2007, naručeno od strane CDRSEE i implementirano od strane agencije Strategic Marketing; veličina uzorka 1.500 ispitanika (750 izbeglica i 750 interno raseljenih lica u 190 zajednica u Srbiji).

II Činjenično stanje na tržištu rada nasuprot kapacitetima ciljne grupe

ASPEKTI OBRAZOVANJA	
Činjenično stanje na tržištu rada ⁴	Kapaciteti ciljne grupe, demografski podaci i vizija budućnosti ⁵
<p>Ubedljivo najveću obrazovnu grupu društva u Srbiji čine osobe sa završenom srednjom školom</p> <p>Dok većinu nezaposlenih u državi čine osobe sa završenom srednjom školom, ova grupa takođe sačinjava većinu aktivne radne snage.</p> <p>Osobe koje imaju samo srednjoškolsko ili niže obrazovanje trenutno su suočene sa najvećim izazovima, jer tržište rada pokazuje jak trend otežavanja zapošljavanja ove radne snage.</p> <p>Nezaposlenost je znatno niža među osobama sa diplomama fakulteta ili viših škola u poređenju sa opštom populacijom u Srbiji. Ipak, država još uvek zaostaje za zemljama EU o pitanju udela zaposlenih sa visokim obrazovanjem u celokupnoj radnoj snazi. Povećanje ovog udela definisano je kao posebno značajan cilj.</p> <p>Da bi se obezbedio veći i viši kvalitet, ulaganje u ljudske resurse formulisano je kao jedan od deset prioriteta akcije Nacionalne strategije zapošljavanja Republike Srbije, a u skladu sa Smernicama Evropske komisije (European Commission Guidelines). Podrška profesionalnoj pokretljivosti takođe je</p>	<p>Ubedljivo najveći segment radne snage koju čine migranti takođe sačinjavaju osobe sa završenom srednjom školom.</p> <p>Interesantno je napomenuti da su stope zaposlenosti osoba sa završenom srednjom školom znatno veće među izbeglicama i interno raseljenim licima u poređenju sa celokupnim rezultatom za Srbiju zabeleženim u pregledu tržišta rada.</p> <p>Aktivnost i stope zaposlenosti među izbeglicama i interno raseljenim licima osoba sa obrazovnim nivoom koji je niži od srednjoškolskog više su od proseka za Srbiju, ali i dalje čine najveći deo najviših stopa nezaposlenosti unutar ciljne grupe.</p> <p>Proporcija migranata sa višim ili visokim obrazovanjem ista je kao prosek za Srbiju i razmera zaposlenosti takođe pokazuje istu strukturu.</p> <p>Međutim, procenat ispitanih izbeglica (starosne strukture 15+) u centralnoj Srbiji i Vojvodini, koje trenutno studiraju ili su na neki drugi način u procesu sticanja višeg obrazovanja, ekstremno je nizak u poređenju sa procentima koji važe za teritoriju cele Srbije.</p> <p>Stavovi prema obrazovanju i posebno prema mogućnosti sticanja dodatnog obrazovanja poprilično su skeptični. Svega 22% od celokupne ispitane ciljne grupe složilo bi se pod određenim uslovima da uloži vreme u obrazovanje. Bar 70% nezaposlenih ispitanika učestvovalo bi u dodatnoj obuci, međutim, uglavnom oni koji su mlađi i bolje obrazovani.</p>

⁴ Svi zaključci su zasnovani na studiji: „Tržište rada u Srbiji”, prof. dr Mihail Arandarenko i dr Aleksandra Nojković, naručeno od strane CDRSEE, 2007.

⁵ Svi zaključci i podaci zasnovani su na istraživanju naručenom od strane CDRSEE i sprovedenom od strane agencije Strategic Marketing, maja 2007, sa 700 interno raseljenih lica i 700 izbeglica iz čitave Srbije, na osnovu jednoglasnog detaljnog intervjua obavljenog posle popunjavanja standardizovanog upitnika.

ASPEKTI OBRAZOVANJA	
Činjenično stanje na tržištu rada ⁴	Kapaciteti ciljne grupe, demografski podaci i vizija budućnosti ⁵
<p>formulisana kao prioritetni cilj u borbi protiv nezaposlenosti. Trendovi na tržištu rada pokazuju da će zaposlenost mnogo brže napredovati u kvalitativnom nego u kvantitativnom smislu.</p> <p>Postoji manjak kvalifikovanih radnika i manjak poznavalaca specifičnih veština, pogotovo u nekim od najmanje razvijenih regija u zemlji.</p>	<p>Najjači preduslov je bio da kursevi obuke budu besplatni, praćen garancijom da će ta obuka dovesti do posla. Ciljne grupe izražavaju jake sklonosti ka kraćem dodatnom obrazovanju za odrasle, dok je nastavak formalnog obrazovanja bio manje poželjan za ispitanike. Ispitane izbeglice i interno raseljena lica više bi voleli da steknu dodatne veštine u sopstvenoj profesiji nego da budu dodatno obučeni za drugu profesiju, čak i ako su u pitanju nove dinamične profesije.</p> <p>Rad na računaru i učenje stranih jezika imaju najviše mesto na listi interesovanja, a slede trgovina, kreativni dizajn, marketing, prodaja i računovodstvo. Iznenađujuće je nizak stepen interesovanja za moderne preduzetničke veštine, kao što je sticanje znanja o procedurama izvoza i uvoza u državama EU, veštine prezentacije, društvene veštine i razvijanje poslovnog plana. Obuka u oblasti poljoprivrede se takođe nisko kotirala na listi interesovanja.</p> <p>Na pitanje koji su najvažniji faktori u pronalaženju posla, ispitanici su stavili obrazovanje na drugo mesto i smatrali da bi lična preporuka i reference bili važniji.</p>
<p>Ključni zaključci</p> <ul style="list-style-type: none"> - Dokazano je da je obrazovanje jako sredstvo da se povećaju šanse za zaposlenje na tržištu rada. - Stavovi prema dodatnom profesionalnom obrazovanju nisu prvenstveno pozitivni i postoji veliko odsustvo vere u korisnost ovakve vrste obuke. - Stavovi prema profesionalnoj pokretljivosti i fleksibilnosti ne odražavaju se u činjeničnom stanju na tržištu rada. - Nizak stepen učešća u višem obrazovanju unutar grupa mladih izbeglica i interno raseljenih lica pogoršaće situaciju ovih ciljnih grupa. 	

ASPEKTI REGIJE I POKRETLJIVOST	
Činjenično stanje na tržištu rada ⁶	Kapaciteti ciljne grupe, demografski podaci i vizija budućnosti ⁷
<p>Poređenje regionalnog ekonomskog razvoja i koncentracije izbeglica po regijama pokazuje da su se izbeglice uglavnom smestile u više razvijene regije,⁸ kao što je Vojvodina. Izuzetak od ovog opšteg trenda jeste oblast Mačve koja ima visoku koncentraciju izbeglica, a nije razvijena.</p>	<p>Posmatrajući stopu nezaposlenosti u Vojvodini, podaci pokazuju to da su izbeglice očigledno u manje povoljnom položaju u poređenju sa prosekom u Vojvodini, ali su očigledno u boljoj poziciji u poređenju sa izbeglicama u centralnoj Srbiji. Čini se da interno raseljena lica koja žive u Beogradu imaju povoljnu poziciju na tržištu zapošljavanja, čak i u poređenju sa opštom populacijom.</p>
<p>Isti pozitivni zaključci se ne odnose na interno raseljena lica u centralnoj Srbiji. To je posebno istaknuto u Pčinjskom i Topličkom okrugu koji se ubrajaju u najslabije razvijene oblasti u zemlji, a imaju visoku koncentraciju interno raseljenih lica. Ove oblasti prati Rasinski okrug u rangiranju najmanje razvijenih, i postoji srednja koncentracija interno raseljenih lica u najslabije razvijenom Jablaničkom okrugu. Visoku koncentraciju interno raseljenih lica takođe pronalazimo u Raškom okrugu.</p>	<p>U centralnoj Srbiji i izbeglice i interno raseljena lica u poprilično su nepovoljnom položaju (u sličnoj meri) u poređenju sa nacionalnim prosekom u pogledu stopa zaposlenosti i nezaposlenosti među aktivnom populacijom.</p>
<p>Jaka neravnomerna distribucija regionalnog razvoja karakteristična je za Srbiju do te mere da je ona vodeća u Evropi u pogledu nejednakosti, i to se povećava iz godine u godinu. Problemi identifikovani u najmanje razvijenim oblastima uključivali su: nedostatak stručne ili kvalifikovane radne snage, nerazvijenu infrastrukturu, nedostatak preduzetničke inicijative i specifične osposobljenosti; kapaciteti su skoncentrisani u urbanim centrima; „odliv mozgova” na nacionalnom nivou;</p>	<p>Integracija u društvo u Srbiji najpoželjnija je opcija izbeglica i interno raseljenih lica. Međutim, prilično visok procenat ovih lica, uglavnom iz Južne i Istočne Srbije, takođe vidi svoju budućnost u nekoj trećoj državi. Iznenađujuće je da je ispitano migraciono stanovništvo koje se opredelilo za integraciju već razvilo jake veze sa trenutnim mestom stanovanja i jasno daje do znanja da nisu ništa više voljni da se presele, od domaćeg stanovništva. Skoro 70% ne bi uzelo u obzir menjanje trenutnog mesta stanovanja da bi dobili posao.</p>

⁶ Svi zaključci su zasnovani na studiji: „Tržište rada u Srbiji”, prof. dr Mihail Arandarenko i dr Aleksandra Nojković, naručeno od strane CDRSEE, 2007.

⁷ Svi zaključci i podaci zasnovani su na istraživanju naručenom od strane CDRSEE i sprovedenom od strane agencije Strategic Marketing, maja 2007, sa 700 interno raseljenih lica i 700 izbeglica iz čitave Srbije, na osnovu jednočasovnog detaljnog intervjua obavljenog posle popunjavanja standardizovanog upitnika.

⁸ Kompozitni kriterijum stepena regionalnog razvoja primenjen kod Arandarenka, ur. 2006.

ASPEKTI REGIJE I POKRETLJIVOST	
Činjenično stanje na tržištu rada ⁶	Kapaciteti ciljne grupe, demografski podaci i vizija budućnosti ⁷
<p>kako je pokretljivost radne snage poprilično jednostrana i ekstremno ograničena u Srbiji, raspodela radne snage prema ekonomskim potrebama nezadovoljavajuća je i pospešuje nejednakost po regijama.</p> <p>Nacionalna strategija zapošljavanja 2005–2010. definiše usporavanje produbljivanja nejednakosti regionalnog razvoja kao prioritetni cilj, kao i podršku profesionalnoj i geografskoj pokretljivosti.</p>	<p>Samo je unutar starosne grupe od 15 do 29 godina bilo blagog naginjanja ka geografskoj pokretljivosti zarad zaposlenja (53% ove grupe odgovorilo je da bi bili spremni da se presele na drugo mesto boravka da bi dobili posao), dok je starosna grupa od 30 do 39 godina pokazala manju tendenciju ka pokretljivosti sa svega 41% voljnih da se presele.</p> <p>U pogledu urbane ili ruralne naseobine, manje od 20% ispitane populacije uzelo bi u obzir preseljenje u selo i bavljenje poljoprivrednim poslovima, i to se samo povećava na vrednosti između 22% i 29% kod onih koji su među najsiromašnijom populacijom, sa stanovnicima Beograda na kraju ove liste.</p>
<p>Ključni zaključci</p> <ul style="list-style-type: none"> - Izbeglice su uglavnom već smeštene u više razvijene oblasti. - Postoji visoka koncentracija interno raseljenih lica u manje razvijenim oblastima Centralne Srbije. - Što je regija ozbiljnije pogođena nezaposlenošću, to se stanovništvo više polarizuje i jaz u pogledu nezaposlenosti se dalje produbljuje – među migrantima i ukupnom populacijom. - Čini se da je pokretljivost jedina opcija za osobe do 39 godina starosti. - Osobe u južnoj i centralnoj Srbiji pokazuju najviše volje da se presele. 	

POREĐENJE PO SEKTORIMA, INDUSTRIJAMA I ZANIMANJIMA	
Činjenično stanje na tržištu rada ⁹	Kapaciteti ciljne grupe, demografski podaci i vizija budućnosti ¹⁰
<p>Sektori Očekuje se da će se u periodu od 2007–2008. godine nastaviti intenzivne promene u zapošljavanju usled privatizacije i po vrsti zaposlenja (rad za platu, samozaposlenje i zaposlenje u poljoprivredi).</p> <p>Društveni sektor će nestati, dok se očekuje da će javni sektor biti podvrgnut daljoj privatizaciji i konsolidovanju.</p> <p>Jedini zabeležen rast u zapošljavanju u 2006. godini bio je u privatnom sektoru, (drugim rečima, to su privatne kompanije i preduzetnici).</p> <p>Prema analizama i predviđanjima u Strategiji ekonomskog razvoja Srbije, udeo sektora usluga povećaće se, sekundarni sektor će stagnirati, dok će udeo poljoprivrede u stvaranju društvenog proizvoda opasti.</p> <p>Struktura prerađivačke industrije promeniće se 2012. godine u korist grana industrije visoke tehnologije, i taj udeo će se povećati sa 14,6% iz 2005. na 18% u 2012. godini. Udeo tehnološki srednjih industrija pašće sa 48,3% na 45,9%, dok se očekuje da će udeo tehnološki niskih industrija ići nadole sa 37,1% u 2005. na 36,1% u 2012. godini.</p> <p>Vrsta zaposlenja Za najstabilniji oblik zaposlenja, rad za platu, očekuje se da bude podvrgnut konsolidaciji, kroz dalju privatizaciju i restrukturiranje u velikim razmerama, ali se</p>	<p>Sektori Raspodela zaposlenja po sektorima je poprilično neujednačena.</p> <p>Izbeglice imaju neverovatno nizak udeo u državnom / javnom sektoru, dok su interno raseljena lica samo malo ispod prosečne zastupljenosti domaćeg stanovništva u ovom sektoru. I izbeglice i interno raseljena lica imaju viši udeo od domaćeg stanovništva u društvenom sektoru.</p> <p>Privatni sektor, koji ima najveći udeo u ukupnom zapošljavanju, pokazuje suprotnu sliku – visok udeo populacije izbeglica iznad proseka u Srbiji i poprilično mala zastupljenost interno raseljenih lica.</p> <p>Vrsta zaposlenja Pripadnici populacije izbeglica i interno raseljenih lica koji su muškog pola imaju neproporcionalno visok udeo u radu za platu, sa već velikim udelima u privatnom sektoru.</p>

⁹ Svi zaključci su zasnovani na studiji: „Tržište rada u Srbiji”, prof. Mihail Arandarenko i dr Aleksandra Nojković, naručeno od strane CDRSEE, 2007.

¹⁰ Svi zaključci i podaci zasnovani su na istraživanju naručenom od strane CDRSEE i sprovedenom od strane agencije Strategic Marketing, maja 2007, sa 700 interno raseljenih lica i 700 izbeglica iz čitave Srbije, na osnovu jednoglasnog detaljnog intervjua obavljenog posle popunjavanja standardizovanog upitnika.

¹¹ Izvor: Pregled tržišta rada 2006.

POREĐENJE PO SEKTORIMA, INDUSTRIJAMA I ZANIMANJIMA	
Činjenično stanje na tržištu rada ⁹	Kapaciteti ciljne grupe, demografski podaci i vizija budućnosti ¹⁰
<p>očekuje da raste zajedno s rastom novouspostavljenog restrukturiranog privatnog sektora. Posebno dobri izgledi za rast mogu se očekivati u poprilično personalnom radno-intenzivnom sektoru usluga, <i>de novo sektoru</i> i očekivanoj grinfild investiciji.</p> <p>Za samozaposlenje, alternativu koja je snažno promovisana proteklih godina, očekuje se da raste u pogledu kvaliteta, pre nego u pogledu kvantiteta. Samozaposlenje, više nego bilo koji drugi oblik zaposlenja, smatra se krajnjim rešenjem, i stoga ima ograničene izgleda da donese uspeh.</p> <p>Isti trend se može očekivati u zaposlenju u oblasti poljoprivrede, koje je usko povezano sa trendovima u samozaposlenju i za koje se očekuje da stagnira ili marginalno raste, sa malo izgleda za segment „krajnjeg rešenja”.</p> <p>Značaj zanimanja u Srbiji¹¹</p> <p>„Obučeni poljoprivredni radnici i ribarstvo” jeste sektor zapošljavanja koji ima najveći udeo u zanimanjima kojima se bavi stanovništvo u Srbiji.</p> <p>Tehničari i srodne profesije i Zanatlije i srodni trgovački radnici zauzimaju drugo mesto po oblastima zanimanja u Srbiji, dok su Radnici u službama i prodavci tek na četvrtom mestu. Oblasti profesionalaca nisu tako važne, pogotovo zanimanje službenika.</p> <p>Osnovna zanimanja ne prevladavaju u velikoj meri u Srbiji.</p>	<p>Prema zanimanju, uključenost u sektor usluga je povoljna. Velika grupa ispitanika je sebe identifikovala kao administrativno i pomoćno osoblje, a manja grupa se izjasnila kao tehničari, što je profesija koja ima dobre izgleda za zapošljavanje vezano za grinfild investiciju.</p> <p>Uključenost izbeglica i interno raseljenih lica u samozaposlenje stoji jasno ispod proseka u Srbiji. Zapravo, ova cifra iznosi samo polovinu one koja važi za celokupno stanovništvo Srbije, i poprilično je niža od proseka EU koji iznosi 16%. Preferenca unutar ciljne grupe da aktivno traže ovu opciju iznosi svega 1,3%.</p> <p>Klasičnog zaposlenja u poljoprivredi praktično nema među izbeglicama.</p> <p>Bivša – sadašnja zanimanja ispitanika</p> <p>Praktično se niko od 1,500 izbeglica i interno raseljenih lica ispitanih u Srbiji nije bavio poslom u poljoprivredi ili ribarstvu pre svoje migracije.</p> <p>Radnici u službama i prodavci, zajedno sa administrativnim i pomoćnim osobljem igraju daleko veću ulogu nego među opštom populacijom na čitavoj teritoriji Srbije. Tehničara i srodnih profesija bilo je dosta manje u pogledu bivših zanimanja migracionog stanovništva, ali postoji blaga promena u brojkama u korist ovih zanimanja posle migracije. Zanatlije i srodni trgovački radnici bila su i ostala zanimanja koja izbeglice i interno raseljena lica preferiraju. Profesionalci su imali jako mali udeo, ali dobijaju na brojkama.</p> <p>Osnovna zanimanja su prevladavala među izbeglicama i još uvek čine treću najveću grupu i imaju najvišu stopu nezaposlenih lica.</p>

POREĐENJE PO SEKTORIMA, INDUSTRIJAMA I ZANIMANJIMA	
Činjenično stanje na tržištu rada ⁹	Kapaciteti ciljne grupe, demografski podaci i vizija budućnosti ¹⁰
FORMALNO I NEFORMALNO ZAPOSLENJE	
<p>Procenjuje se da nezvanično zaposlenje ima veliki udeo na tržištu rada kao krajnje rešenje za mnoge radnike da bi obezbedili sredstva za život. Očekuje se opadanje neformalnog sektora usled očekivane formalizacije, strukturnih promena i aktivnih politika. Posebno ranjive grupe predstavljaju veliki deo ovog segmenta, kao i mlada radna snaga.</p>	<p>Neverovatno visok procenat izbeglica i interno raseljenih lica izjavili su da su aktivni u sektorima koji nisu registrovani kao privatno, državno ili društveno vlasništvo, što nagoveštava visok stepen učešća u neformalnoj privredi.</p> <p>Takođe je neverovatno da su stope aktivnosti među migracionim stanovništvom visoke i iznad proseka u Srbiji, dok su stope zaposlenosti među pripadnicima ove populacije jasno ispod nacionalnog proseka.</p> <p>Studija Grupe 484¹² u pogledu pozicije izbeglica na tržištu rada dalja je podrška ovoj pretpostavci da izgleda postoji poprilična uključenost u sektor neformalnog zaposlenja među pripadnicima ciljne grupe; ovo je moguće kao pokušaj krajnjeg rešenja.</p>
<p>Ključni zaključci</p> <ul style="list-style-type: none"> - Izbeglice imaju visok udeo (iznad proseka) u zaposlenju u rastućem privatnom sektoru, dok interno raseljenih lica ima malo, ali sačinjavaju prosečan udeo u zaposlenju u javnom sektoru, koji će biti podvrgnut daljoj konsolidaciji. Izbeglica i interno raseljenih lica ima jako malo unutar oblasti samozaposlenja i ne smatraju ovu opciju niti podobnom, niti mogućom. - Izbeglice i interno raseljena lica nisu vezani za poljoprivredu, ali ih ima u zanimanjima koja imaju dobre izgleda u budućnosti, kao što je „administrativno i pomoćno osoblje” i zanatlije i servisni radnici. S druge strane, oni takođe sačinjavaju veliki udeo osnovnih zanimanja, segment sa manje povoljnim razvojem. - Izbeglice i interno raseljena lica imaju visoke stope aktivnosti, ali i visok udeo u neformalnoj privredi kao krajnjem rešenju. 	

¹² „Položaj izbeglica na tržištu rada i učešće u aktivnim merama zapošljavanja”, dr Marija Babović, dr Slobodan Cvejić, Danilo Rakić, Beograd, maj 2007.

PODRŠKA VLADE	
Činjenično stanje na tržištu rada¹³	Kapaciteti ciljne grupe, demografski podaci i vizija budućnosti¹⁴
<p><i>Primeri individualne podrške</i></p> <p>Amandmani na Zakon o ličnom dohotku i Zakon o obaveznom izdvajanju za socijalno osiguranje, usvojeni jula 2006, koji su stupili na snagu januara 2007, uključuju mere za stimulaciju zapošljavanja mladih i za razvijanje specifičnih grana industrije i nedovoljno razvijenih regija.</p> <p>Na primer: poslodavac koji zapošljava prvi put kao radnika lice koji ima manje od 30 godina na dan kada je primljeno i registrovano kao nezaposleno pri Nacionalnoj službi za zapošljavanje nije u obavezi da plati porez na dohodak tog radnika u periodu od naredne tri godine. Poslodavci takođe mogu potraživati odbijanja od poreza za doprinose socijalnom osiguranju. (Uslovi su da primanje tog novog radnika rezultira ukupnim porastom u broju zaposlenih od septembra 2006.) Slični programi postoje za dotiranje prilikom zapošljavanja osoba koje imaju više od 45 i više od 50 godina, kao i lica sa posebnim potrebama.</p> <p><i>Podrška privatnom sektoru: razvoj malih i srednjih preduzeća i preduzetništva nastavljen je putem:</i></p>	<p><i>Korišćenje društvenih službi</i></p> <p>Iznenadujuće visok procenat ljudi nije svestan postojanja osnovnih službi i aktivnosti podrške Vlade Srbije. 82% izbeglica i 76% interno raseljenih lica nije prijavljeno Nacionalnoj službi za zapošljavanje, dok oko 11% zaposlenih izbeglica i interno raseljenih lica rade, ali koriste svoja socijalna prava registrujući se kao nezaposleni.</p> <p>U 21% od čitave ciljne grupe, samo 7% izbeglica koristi svoje pravo na novčanu nadoknadu, dok barem 37% interno raseljenih lica koristi ovu beneficiju. Ni za jedan oblik dotiranog zapošljavanja nije čulo 70% izbeglica i interno raseljenih lica. Ista slika se može videti kod većine beneficija na koje ciljna grupa ima pravo, kao što su dodatno obrazovanje i obuka, kredit za samozaposlenje, biznis inkubatori, javni radovi, sajmovi zapošljavanja i klubovi za traženje posla. Istraživanje pokazuje da postoji jasan deficit primereno rasprostranjenih informacija o ovim društvenim službama i beneficijama koje su od ključne važnosti i orijentisane na duge staze, što je najverovatnije pogoršano nedostatkom proaktivnog ponašanja među ciljnom grupom.</p> <p><i>Prihvatanje samozaposlenja kao opcije</i></p>

¹³ Svi zaključci su zasnovani na studiji: „Tržište rada u Srbiji”, prof. dr Mihail Arandarenko i dr Aleksandra Nojković, naručeno od strane CDRSEE, 2007.

¹⁴ Svi zaključci i podaci su zasnovani na istraživanju naručenom od strane CDRSEE i sprovedenom od strane agencije Strategic Marketing, maja 2007, sa 700 interno raseljenih lica i 700 izbeglica iz čitave Srbije, na osnovu jednoglasnog detaljnog intervjua obavljenog posle popunjavanja standardizovanog upitnika.

PODRŠKA VLADE

Činjenično stanje na tržištu rada¹³	Kapaciteti ciljne grupe, demografski podaci i vizija budućnosti¹⁴
<p>1. Ohrabrivanja osnivanja novih malih i srednjih preduzeća (45.400 novih prodavnica i 11.300 novih firmi registrovano je između 2003. i 2006. godine);</p> <p>2. Nefinansijske podrške (Ministarstvo ekonomije i regionalnog razvoja finansiralo je projekat koji je pružao sledeće ekspertske usluge preduzetnicima: obuku za potencijalne i buduće vlasnike malih i srednjih preduzeća, poslovno savetovanje, organizaciju poslovne berze, konsultacije, pomoć za učešće na sajmovima preduzetništva);</p> <p>3. Direktnog finansiranja i finansijske podrške (sredstva iz državnog budžeta dodeljena su 2007. godine da bi stimulisala osnivanje firmi i zapošljavanje. Fond za razvoj je odobrio 1.258 kredita u ukupnom iznosu od 14,5 biliona dinara pod povoljnim uslovima);</p> <p>4. Pomoći i podrške pri osnivanju novih regionalnih agencija i centara (proces osnivanja Regionalne agencije za razvoj malih i srednjih preduzeća u Mačvanskom i Kolubarskom okrugu pokrenut je 2007. godine).</p>	<p>Ciljna grupa ne favorizuje i ne oseća sigurnost u pitanju „samozaposlenja” kao opcije za sticanje prihoda. Ograničen pristup kreditima i zajmovima podržava ovakav stav.</p> <p>Popriličan broj ispitanika imao je negativne stavove prema prilikama za dodatnu obuku i smatraju da nemaju ni vremena ni snage da se upuste u kurseve, obuke koje se nude, dok veliki broj takođe misli da već poseduju dovoljno znanja.</p> <p>Svega 2% ispitanih izbeglica i interno raseljenih lica je ikada posetilo sajam zapošljavanja. Više od 50% ispitanika nikada nije čulo da postoje sredstva za podršku samozaposlenju i nove inicijative, kao što su biznis inkubatori.</p>
<p>Ključni zaključci</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nedostatak informacija o tome koje su raspoložive opcije održive podrške, što bi pružilo mogućnosti za ekonomsko poboljšanje, pogoršan je zloupotrebom prava na socijalnu pomoć. Kombinacija ova dva faktora znači da je goli opstanak često životni status ovih grupa. - Nedostatak vere i interesovanja za učešće u novim, inovativnim prilikama. - Ograničeni budžeti će po svoj prilici ograničiti podršku najviše zainteresovanim i 	

PODRŠKA VLADE	
Činjenično stanje na tržištu rada ¹³	Kapaciteti ciljne grupe, demografski podaci i vizija budućnosti ¹⁴
proaktivnim osobama. - Migraciono stanovništvo ne posmatra samozaposlenje kao realnu i obećavajuću opciju da se osoba samostalno izdržava.	

DRUŠTVENI ASPEKTI	
Činjenično stanje na tržištu rada ¹⁵	Kapaciteti ciljne grupe, demografski podaci i vizija budućnosti ¹⁶
ASPEKTI STAROSTI I POLA	
<p>Pol</p> <p>Stopa nezaposlenosti među ženama prevazilazi stopu nezaposlenosti među muškarcima za jednu trećinu i trendovi pokazuju da će žene ostati u nepovoljnom položaju. Ravnoteža zastupljenosti polova formulisana je kao prioritetna akcija Nacionalne strategije zapošljavanja Republike Srbije.</p>	<p>Pol</p> <p>Procenti žena koje se izjašnjavaju kao domaćice značajno je niži među populacijom izbeglica i interno raseljenih lica nego u opštoj populaciji Srbije. Ipak, nezaposlenost među ženama u ciljnoj grupi dramatičnija je nego što je u čitavoj Srbiji, pokazujući da su žene izbeglice i interno raseljena lica u mnogo nepovoljnijem i ograničenijem položaju od muškaraca u istoj kategoriji. Stope nezaposlenosti muškaraca izbeglica i interno raseljenih lica jednake su stopama nezaposlenosti žena na čitavoj teritoriji Srbije, koje su deklarirane kao grupa u nepovoljnom položaju.</p>
<p>Starost</p> <p>Visok stepen neaktivnosti i stope nezaposlenosti među mladim osobama (15–24) pokazuju da na tržištu rada ima posebno</p>	<p>Starost</p> <p>Zapanjujuće manje mladih osoba je nezaposleno unutar populacije izbeglica i interno raseljenih lica u poređenju sa prosečnim</p>

¹⁵ Svi zaključci su zasnovani na studiji: „Tržište rada u Srbiji”, prof. Mihail Arandarenko i dr Aleksandra Nojković, naručeno od strane CDRSEE, 2007, osim ako nije naveden drugi izvor.

¹⁶ Svi zaključci i podaci zasnovani su na istraživanju naručenom od strane CDRSEE i sprovedenom od strane agencije Strategic Marketing, maja 2007, sa 700 interno raseljenih lica i 700 izbeglica iz čitave Srbije, na osnovu jednoglasnog detaljnog intervjua obavljenog posle popunjavanja standardizovanog upitnika.

DRUŠTVENI ASPEKTI

Činjenično stanje na tržištu rada¹⁵	Kapaciteti ciljne grupe, demografski podaci i vizija budućnosti¹⁶
<p>malo mesta za one koji posao traže prvi put, dok su najviše stope zaposlenosti i učešća zabeležene u starosnim grupama preko 50 godina. Ipak, prema predviđanjima trenutnih studija očekuje se da će se ovaj trend obrnuti.</p>	<p>stopama za Srbiju. Ipak, među migracionim populacijama starosna grupa 15–24 (kao u opštoj populaciji) i dalje sačinjava najveću grupu nezaposlenih lica.</p> <p>Dva međusobno povezana faktora mogla bi biti uzrok velikim razlikama u zapošljavanju mladih. Populacija izbeglica i interno raseljenih lica doživljavaju veće siromaštvo i imaju teže uslove života i mladi ljudi osećaju veći pritisak na sebi da doprinesu zaradama domaćinstva. Ovo implicira da bi kao rezultat bilo manje vremena za mlade ljude iz migracionih populacija da se opredele za više obrazovanje, i to bi moglo objasniti nejednakosti između migracione i opšte populacije u ovoj starosnoj grupi, kako je zaključeno u odeljku „Obrazovanja” ovog istraživanja.</p>

RANJIVOST	
Svega 3,7% populacije u Srbiji sebe smatraju osobama nesposobnim za rad .	Unutar populacije izbeglica, osobe koje sebe smatraju nesposobnim za rad čine 13% . Ova brojka se penje do 21% u centralnoj Srbiji. Situacija je manje ozbiljna kod populacije interno raseljenih lica, ali ipak procenti jasno premašuju prosek za Srbiju.
<p>Prosečan mesečni prihod po članu domaćinstva u Srbiji iznosi do 109 evra¹⁷ i u okviru ove brojke samo oko 50% dolazi od plata i zarada, dok ostatak potiče od primanja od strane Vlade, od poljoprivrede, lova i ribolova, i iz drugih izvora kao što su rente, kamate..)</p> <p>Procentat domaćinstava koja za svoj prihod smatraju da je dovoljan da pokrije osnovne potrebe, kao što su hrana, lična higijena, sredstva za čišćenje kuće, odeća i komunalije, beleži se u procentu od 40,5%¹⁸ za celokupnu teritoriju Srbije.</p>	<p>Prosečan mesečni prihod po članu domaćinstva za izbeglice iznosi do 89 evra i 66% ove brojke čine plate i zarade. Interno raseljena lica imaju mesečni prihod po članu domaćinstva koji iznosi 95 evra, od kojih je 68% od plata i zarada.</p> <p>U populaciji ciljne grupe procenat domaćinstava čiji se prihod smatra dovoljnim (od strane ispitanika) da pokrije osnovne potrebe kao što su hrana, lična higijena, sredstva za čišćenje kuće, odeća i komunalije zabeležen je u procentu od 25 do 28%, sa izbeglicama u boljem položaju u poređenju sa interno raseljenim licima.</p>
87,7% ljudi u Srbiji ima u vlasništvu kuću u kojoj stanuju.	Svega 38,3% izbeglica poseduje u vlasništvu kuću u kojoj stanuju.
<p>Ključni zaključci</p> <ul style="list-style-type: none"> - Žene izbeglice i interno raseljena lica čak su u nepovoljnijem položaju od muškaraca i sačinjavaju najranjiviju grupu. - Među ciljnim grupama, deficiti u mesečnom prihodu ograničavaju ulaganje u bilo šta drugo osim osnovnih potreba, jer su troškovi života čak i veći nego kod domaćeg stanovništva. - Nesrazmerno visok procenat migranata se oseća nesposobnim za rad. - Opšti nedostatak nade, naročito među nezaposlenim i neaktivnim, po svoj prilici podstiče pasivan obrazac ponašanja među onima kojima je najviše potreban bilo kakav oblik društvene pomoći. 	

¹⁷ Pregled zdravlja stanovništva Srbije 2006.

¹⁸ Pregled zdravlja stanovništva Srbije 2006.

III Diskusija identifikovanih jazova

Nepovoljna situacija je najočiglednija u lošim uslovima za život, s kojima se suočava oko 60% ciljne grupe. U situaciji gde se najosnovnije potrebe ne mogu pokriti mesečnim primanjima, nedostaje kapacitet za dalje ulaganje u samorazvoj. Dok je direktna pomoć pomogla da se prevaziđe dalji život u oskudnim uslovima, pristup stabilnijim sredstvima **Društvene pomoći i poboljšanja osnovnih uslova za život** jeste, po svoj prilici, prvi korak u sužavanju jaza u zapošljavanju posebno ranjivih delova ciljne populacije.

Siromaštvo i isključivanje na očigledan način ograničavaju jedan proaktivan, samouveren pristup svakodnevnom životu, i po svoj prilici su odgovorni za veliki broj osoba koje se ne osećaju sposobnim za rad. Međutim, velike grupe migranata mogu samo da se oslone na pronalaženje posla da bi obezbedile svoju egzistenciju u budućnosti, jer će socijalna pomoć biti ograničena, a drugi izvori kao što su posedovanje zemljišta, nekretnina i zarada od poljoprivrede ne postoje.

Tako bi društvena pomoć trebalo da uključuje mere osnaživanja i ohrabrivanja da se prevaziđe oskudna situacija i da se povrati fizički i psihički kapacitet za upuštanje u potragu za formalnim zaposlenjem. Uključivanje žena, posebno, bi trebalo da bude na prvom mestu prioriteta.

Usled loših životnih uslova, **Pristup informacijama** je još jedna ozbiljna prepreka na putu poboljšanja kvaliteta života. Ispitana populacija, iako veoma aktivna, nije svesna prava i šansi za poboljšanje svog sticanja prihoda koje je na nezadovoljavajućem nivou. Nacionalna služba za zapošljavanje, međunarodni akteri i lokalne NVO nude podršku, druge vrste od direktne finansijske pomoći, ali deluje da ispitanici ili nisu zainteresovani, usled gubitka vere u državne službe, ili jednostavno nisu svesni raznovrsnosti inicijativa koje su im dostupne.

Sposobnosti pojedinca da realistično proceni otvorene mogućnosti bile bi u velikoj meri poboljšane nekim znanjem o aktuelnim ekonomskim trendovima i tržištima rada, kao i ekspertskim savetima. Ciljna grupa se čvrsto oslanja na lične kontakte u traženju zaposlenja, što je svakako validan način da se obezbedi posao, ali ona potcenjuje povećan broj mogućnosti za zapošljavanje do kog bi moglo da dođe boljim pristupom informacijama, što bi moglo za rezultat da ima nove kontakte. Posebno, segmenti ciljne grupe koji imaju završenu srednju školu ili niži obrazovni nivo, moraju se više uveriti u činjenicu da će sticanje znanja biti ključno u njihovim izgledima za zaposlenje u budućnosti.

S druge strane, pristup informacijama morao bi biti pojednostavljen do krajnjih granica jer, na primer, svega 12% ciljne grupe ima pristup internetu i po svoj prilici oni kojima je to najviše potrebno nisu još uvek upoznati sa upotrebom moderne informacione tehnologije. Pristup informacijama je identifikovan kao drugi najvažniji korak da se suzi jaz.

Koja vrsta informacija je najrelevantnija i kako da se ona prikladno proširi među ovim ciljnim grupama kao način da se poboljša njihova aktivna potraga za informacijama na duge staze, zahteva diskusiju i poboljšano planiranje.

Sticanje znanja je takođe najpotcenjeniji faktor uspeha u pogledu stavova prema **Obrazovanju i učenju tokom čitavog života**. Stavovi ciljne grupe su poprilično skeptični, dok trendovi na tržištu rada jasno ukazuju na to da je nezaposlenost najmanje zastupljena među najobrazovanim grupama populacije (drugim rečima, među osobama sa završenim fakultetom).

Izgledi za budućnost o pitanju trendova na tržištu rada do 2013. pokazuju da će doći do postepenog povećanja u kvalitetu zaposlenja pre nego u broju zaposlenih osoba. Izbeglice i interno raseljena lica pokazuju visoke stope aktivnosti, ali broj studenata među mladom populacijom izbeglica i interno raseljenih lica generalno je nizak, a naročito je nizak u centralnoj Srbiji. Takođe je razočaravajuće nizak u bolje razvijenoj Vojvodini. U tom smislu, migraciona populacija je u opasnosti da ostane grupa koja će dugoročno biti u nepovoljnom položaju.

Visoke stope aktivnosti takođe nalazimo u grupi osoba sa završenom srednjom školom. Dalje unapređenje nivoa znanja ove grupe u pogledu kompjuterskih veština ili stranih jezika, kao i veština u trgovini i marketingu, ne bi se samo poklopilo sa njihovim interesovanjima, već bi i povećalo njihove šanse i najverovatnije dovelo do pristupa poslovima sa većom platom. O značaju dodatne obuke posebno treba razgovarati sa poslodavcima kako bi se ona uskladila sa stvarnim potrebama. Utvrđeno je da su osobe sa završenom osnovnom školom grupa sa najvišom stopom nezaposlenosti i ostaje da se raspravi koja vrsta obuke bi mogla biti korisna za njih i da li bi se mogli izmeniti njihovi stavovi prema dodatnim kursevima obuke.

Poboljšanje **Stavova i pristupa informacijama** definisano je kao treći korak prema premošćavanju jaza u potrebama tržišta rada, iz dugoročne i kratkoročne perspektive. To podrazumeva sužavanje postojećeg jaza i prevenciju nepovoljnog položaja ciljne grupe u budućnosti.

Dok su se ispitanici prilikom istraživanja jasno složili da su lični kontakti najvažnije sredstvo za pronalaženje šansi za zaposlenje, deluje da je njihov trud još uvek ograničen na njihovo privatno okruženje.

Učešće na sajmovima zapošljavanja i u klubovima za traženje posla i slične inicijative nisu česta pojava. Ipak, dobijanje **Pristupa relevantnim mrežama** i proširivanje kruga kontakata tim putem je posebno ograničeno za najobeshrabrenije ranjive osobe iz ciljne grupe. Traženje pristupa mrežama mnogo je teže kada se deluje u ulozi pojedinca i zahteva dobro razvijeno samopouzdanje i veštine samopromocije. Može se pretpostaviti da većina izbeglica i interno raseljenih lica ima značajno manji broj ličnih kontakata u oblastima zapošljavanja od domaćeg stanovništva, što ih jasno dalje stavlja u takmičarski nepovoljan položaj prilikom traženja posla. Ipak, razvile su se jake mreže NVO koje deluju u ime svoje ciljne grupe – izbeglica i interno raseljenih lica.

Ono što treba da se istraži jeste sledeće: kako NVO mogu da poboljšaju svest ciljne grupe o „faktoru umrežavanja” i kako mogu da uključe ciljnu grupu u potencijalno korisne mreže – kao što su organizacije poslodavaca, inicijative vlade i međunarodne organizacije koje su aktivne na projektima sticanja prihoda, itd.

Finalni korak u zatvaranju jaza uporednih nepovoljnih položaja koji postoje između opšte populacije i migracionih grupa jeste ciljani plan javnog zagovaranja. To bi omogućilo bolji pristup relevantnim mrežama, nadomešćujući poteškoće sa kojima se migraciona populacija suočava prilikom oslanjanja na dobro razvijene porodične i lične kontakte, što vrlo očigledno dodatno doprinosi verovatnoći da će biti uspešni u pronalaženju posla.

IV Zaključci i implikacije za dalje projektne aktivnosti

Polazeći od rezultata ekstenzivnog istraživanja sprovedenog u okviru projekta *Zaposleni, Osnaženi* i što je sumirano u analizi postojećeg jaza, i veoma detaljno prikazano u dvema studijama koje se spominju u ovoj analizi, projektni tim je identifikovao četiri koraka koji vode ka premošćavanju jaza u zapošljavanju i pristupanju problemu marginalizacije nasilno proteranih lica u Srbiji. To su:

- pristup društvenoj pomoći i poboljšanje osnovnog životnog standarda;
- pristup informacijama;
- pristup i stavovi prema obrazovanju, i
- pristup relevantnim mrežama.

Sredstva predviđena unutar okvira ovog projekta, koja bi trebalo da imaju pozitivan uticaj na postizanje ova četiri koraka, jesu:

- deset uspostavljenih kancelarija za pružanje pomoći (helpdesks), koji se koriste kao kanal za distribuciju informacija i pružanje društvene pomoći, i
- aktivnosti obuke, koje će biti osmišljene tako da prenesu važne prenosive i moderne veštine korisnicima.

Obe aktivnosti će pozitivno uticati na ciljne grupe i domaće stanovništvo koje ih okružuje, kroz stvaranje bolje veze sa relevantnim mrežama, kao i putem događaja koji obezbeđuju vidljivost i putem medija.

Analiza empirijskih podataka otkriva da se korisnici ne mogu posmatrati kao homogena grupa, u smislu njihovog društveno-ekonomskog kapaciteta za integraciju. Identifikacija društveno-ekonomskih skupina i onih vezanih za veštine/ambicije biće ključna za razvoj modela rešenja i ciljanih aktivnosti podrške i kurseva obuke. Potencijalni kriterijumi za izvođenje ovog grupisanja uključuju društveno-ekonomski status, nivo obrazovanja, zanimanje, starosnu grupu, ruralno ili urbano mesto stanovanja, kao i preduzetnički kapacitet.

Deset kancelarija je već pružilo usluge 2.000 korisnika, pružajući društvenu pomoć i poboljšavajući pristup relevantnim informacijama i mrežama. Kancelarije će nastaviti još intenzivnije da rade na psihosocijalnom savetovanju, identifikujući najranjivije osobe kao korisnike i procenjujući njihov kapacitet za reintegraciju i moguće uključivanje u programe rehabilitacije.

Da bi se obezbedilo aktivno učešće u aktivnostima obuke planiranim za drugu godinu projekta, projektni tim treba da uzme u obzir kampanju podizanja nivoa poverenja i interesovanja u značaj obrazovanja i obuke. Ova kampanja treba posebno da bude usmerena na veliku grupu korisnika sa završenom srednjom školom. Uzimajući u obzir preduslove za učešće u aktivnostima obuke koje je formulisala ciljna grupa, biće izazov ubediti potencijalne kandidate da postoji jaka veza između posedovanja veština i solidno plaćenog posla, koja obezbeđuje održivu integraciju u društvo i zadovoljavajuću društveno-ekonomsku poziciju.

Funded by the EU under the Aeneas Programme.

This document has been produced with the financial assistance of the European Union. The contents of this document are the sole responsibility of the CDRSEE and can under no circumstances be regarded as reflecting the position of the European Union.

Center for Democracy and Reconciliation in Southeast Europe

9 Krispou St.
54634 Thessaloniki
Greece

Phone: + 30 2310 960-820/1

Fax: + 30 2310 960-822

www.cdsee.org